

TARBIYASI OG‘IR BO‘LGAN BOLALAR BILAN ISHLASH USULLARI

Guliston davlat pedagogika instituti
Pedagogika yo‘nalishi 1-kurs talabasi
Burxonova Malika Fazliddin qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarbiyasi og‘ir bolalar bilan ishlashda muvaffaqiyatga erishish hamda kamchiliklarini tuzatish va ota-onalar bolalarning salbiy xulq-atvorini qo‘llab-quvvatlamaganda bola o‘z xatti-harakatlarining oqibatlati haqida.

Kalit so‘zlar: ta’lim-tarbiya, oila muhiti, o‘qituvchi, ma’sul shaxslar, qiziqtirish.

Kirish: Ozbekiston Respublikasida ta’lim tizimini yanada rivojlantirish bo‘yicha ko‘plab ishlar amalga oshirilmoqda. 2020 yil 23-sentabrda „Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi. Yoshlar tarbiyasida ayrim bo‘shliqlar vujudga kelayotganini fikrlash doirasi past, bilimi zaif, yosh bo‘lib jinoyatga qo‘l urushi, o‘qishga qiziqmaydigan, tarbiyasi og‘ir bolalar borligi tashvishlidir. Bolaning maktab vaqtida ta’lim olishida o‘qituvchi, pedagog xodimlar ya’ni sinf rahbarlar va boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini xizmati kattadir.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev aytganidek „Bizni hamisha o‘ylantirib keladigan yana bir muhim masala – bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so‘z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog‘liq. Bugun zamon shiddat bilan o‘zgaryapti. Bu o‘zgarishlarni hammadan ham ko‘proq his etadigan kim- yoshlar. Mayli, yoshlar o‘z davrining talablari bilan uyg‘un bo‘lsin. Lekin ayni paytda o‘zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug‘ zotlarning avlodimiz, degan da’vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o‘zligigasodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz. Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan”. Prezidentimiz ham yoshlar tarbiyasiga alohida e’tibor qaratadi. Insonni tarbiya voyaga yetkazadi va kamol toptiradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: Kuzatishlardan bilamizki, oilaning to‘liq yoki noto‘liqligi ham bolalar va o‘smirlar nazoratsizligining kelib chiqishiga katta ta’sir qiladi. Odatda 6 oylik bola unga g‘amxo‘rlik qiladigan ota-onasiga bog‘lanib qoladi.

Ota-onaning oldida bo‘lish, ular bilan muloqot qilish bolaga juda yoqadi, g‘amxo‘rligini bildiradigan so‘zlar, harakatlar bola uchun katta ahamiyatga ega. Bolalarning xulq-atvori va tarbiyasiga ta’sir etuvchi bu ota-ona, oila a’zolar va maktab jamoasidir. Bolalarni qiziqishiga qarab to‘garakalarga jalb qilish va davra suhbatlari tashkil etish kerak.

Maktablarda ham tarbiyasi og‘ir bo‘lgan bolalar bilan ishlash uchun alohida ishlar olib borish tartibi:

Tarbiyasi og‘ir bolalarning yashab turgan joyini ro‘yxatga kiritish;

Tarbiyasi og‘ir bolalar va noqobil farzandlar uchun alohida kuzatuv ishlarni olib borish;

Mahallaning ta’sirni yanada oshirish;

Bolalarning oilaviy muhitini o‘rganish va ota-onalari to‘g‘risida ma’lumotlar to‘plash;

Maktab psixologi alohida tarbiyasi og‘ir bolalar bilan ishlashi va psixik kuzatishlar olib borishi;

Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish;

O‘ziga va tengdoshlariga bildirmagan holda profilaktik tadbirlar tashkil etish va nazoratchi pedagoglarni jalb qilish.

Psixologik adabiyotlarda ham bolalarni jazolash o‘sha bola onggiga keskin ta’sir qilishi aytib o‘tilgan. Hozirgi kunda tarbiyasi og‘ir bolalar psixologlar, shifokorlar, huquqni himoya qilish organlari, pedagoglar, sotsiologlar va faylasuflarni ham qiziqtirib kelmoqda. Ota-onalarning farzandga e’tibor bermasligi, bolalarda bo‘sh vaqtlar ko‘pligi, balog‘at yoshidan o‘ta olmaslik, ota-onaning tomonidan bola tarbiyasiga bo‘shliqqa yo‘l qo‘yish bugungi kunning dolzarb mavzusiga aylanib boryapti va tarbiyasi og‘ir bolalar vujudga kelishiga sabab bo‘lmoqda.

Muhokama: Tarbiyasi og‘ir bolalarda birinchi navbatda oilaviy muhitni, sog‘lom oilaviy munosabatni o‘rnatish va oila-maktab hamkorligini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish, salbiy ko‘plab omillarning kelib chiqishining oldini olish kerak bo‘ladi. Oiladagi o‘zaro hurmat, mehr-oqibat, e’tibor va qo‘llab-quvvatlash shu bilan birga hissiy bir-biriga intilib yashash bolaning ruhiy o‘sishiga katta turtki bo‘ladi. O‘qituvchining tarbiyachilar, sinf rahbarlari va maktab direktorlarining o‘rinbosarlari seminarida: „Kimni, qanday belgilariga qarab tarbiyasi og‘ir bola deb hisoblaysiz” degan savolga 500 ga yaqin tarbiya qilish qiyin bo‘lgan bolalar belgilab ko‘rsatib o‘tilgan.

Natija: Tadqiqotlarimiz shuni ko‘rsatadiki bolalarni tarbiyalash samaradorligini oshirishda an‘ana va urf-odatlarining roli katta. Vaqt o‘tishi bilan payti kelganda uning o‘zi nimalar qilishi kerakligini, kimga nima qilishga majburligini, kimning oldida qarzdorligini va bu qarzlarni boshqa kishilarga o‘z ota-onasiga, do‘stlariga va nihoyat o‘z bolalariga nisbatan mehr-muhabbat, mehribonligi bilan uzishni tushuni yetadi. Ruhii tadqiqotlarga ko‘ra inson fe‘l-atvorining 80 foizi 5 yoshgacha bo‘lgan davrda shakllanib bo‘lar ekan.

Xulosa: Hurmatli ustozlar ota-onalar farzandlaringizga muammolarni bartaraf etishda ularga kerakli bo‘lgan maslahat, taklif va yordamni bering. Tarbiya qobiliyatlarni rivojlantiradi, lekin ularni yaratmaydi. Ta‘lim faqat so‘z va o‘rgatish bilan bo‘ladi. Tarbiya esa amaliy ish, tajriba bilan bo‘ladi. Tarbiyali, bilimli, salohiyatli bolalar jamiyatimiz uchun katta ahamiyat kasb etadi. Chunki milliy adabiyotlarimiz azaldan odobga odobga asoslanganligini yodda tutishimiz lozim. Barcha kashfiyotlar ichida eng chiroylisi yaxshi tarbiya olgan bolalardir.

Foydanilgan adabiyotlar:

1. Sh.Mirziyoyevning 2020 yildagi „Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonuni.
2. A.Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq.T.:O‘qituvchi.1992y.
3. I.Karimovning „Yengilmas kuch” asari.
4. Normatov U. Umidbaxsh tamoyillar. -T., „Ma’naviyat”, 2000. -112 bet.
5. Sa‘diy Sheroziyni „Guliston” asari tarbiyaga oid.
6. Ibn Sino „Tib qonunlari” asarida „Tarbiyaga haqida” nomli bo‘limidan.

Research Science and
Innovation House